

3 เรื่องดีๆ ที่เพื่อนทำ

เมืองชุมแพ ไม่ทิ้งกัน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

"เพราะเงินที่รัฐบาลหรือหน่วยงานให้มา
ช่วยมีวันหมด แต่เงินออมของชาวบ้านแม้จะไม่ก็บาท
แต่มีความหมายมากเพราะเป็นการสร้างทุนจากภายใน
ซึ่งชาวบ้านต้องสร้างทุกวัน
และต่อเนื่องเพื่อให้มีทุนภายในที่เข้มแข็ง"

— แม่สนอง รวยสูงเนิน —

เทศบาลเมืองชุมแพตั้งอยู่ในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีถนนหลายสายเชื่อมกับหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมแพจึงเป็นศูนย์กลางคมนาคมของภูมิภาคอีกแห่งหนึ่งของ จังหวัดขอนแก่น จากการสำรวจของเทศบาลชุมแพ มีชุมชน ในเขตเทศบาล รวม 38 ชุมชน ประชากร 11,894 ครัวเรือน 32,044 คน เนื่องจากชุมแพอยู่ในเขตเมืองกึ่งชนบท ประชาชน ส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพรับจ้างและทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ อ้อย ปลูกเห็ดฟาง เป็นต้น

การเป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม ส่งผลต่อการเติบโต ของระบบเศรษฐกิจและดึงดูดให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาทำมาหากิน ในเมือง แต่เมืองไม่มีแผนการรองรับผู้อพยพเหล่านี้ จึงเกิด การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยกระจุกตัวในพื้นที่ดินรกร้าง จนกลายเป็น ชุมชนแออัด บวกกับการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง ส่งผลให้ราคาที่ดินในเมืองสูงขึ้น นำไปสู่การไล่รื้อผู้อยู่อาศัย โดยเฉพาะชุมชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งขณะนั้น ทั่วหน่วยงานท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องและชาวบ้านยังไม่มีแนวทางแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนเป็นระบบ

ในปี 2546 รัฐบาลได้อนุมัติโครงการบ้านมั่นคงเพื่อแก้ไขปัญหา ความไม่มั่นคงในการอยู่อาศัยของคนจน ในเมืองภายใต้แนวคิด “ชาวบ้านเป็นเจ้าของโครงการและเป็นผู้สร้างบ้านสร้างชุมชนด้วยตัวเอง” ทำให้เกิดความตื่นตัวของพี่น้องชาวชุมชนแออัดเป็นอย่างมาก

แม่สนอง รวยสูงเนิน แกนนำคนสำคัญได้ศึกษาและทำความเข้าใจ โครงการ โดยติดตามข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ ติดตามไปร่วมประชุม ในการประชุมต่างๆ เพื่อให้รู้ถึงโครงการบ้านมั่นคงทำอะไร อย่างไร จนรู้ว่า ต้องรวมกลุ่มและออมเงินร่วมกัน แล้วสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อน เพื่อวางแผนร่วมกัน โดยความร่วมมือของชุมชน เทศบาลและ พอช. ได้มีการสำรวจจากภาพรวมของชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเทศบาล พบว่ามีผู้ขาดความมั่นคงในการอยู่อาศัยทั้งในที่สาธารณะและเอกชน กว่า 900 ครัวเรือน และจากการสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมพบผู้เดือดร้อน เพิ่มขึ้นอีกกว่า 600 ครัวเรือน รวมเป็น 1500 ครัวเรือน ได้มีการรวมตัวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาตามโครงการ บ้านมั่นคง โดยเริ่มโครงการบาร่อง ที่ชุมชนสว่างแสงศรี โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่เดือดร้อน พัฒนากลไกการทำงานในรูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยระดับเมือง จนถึงเดือนกันยายน 2558 มีบ้าน ที่สร้างเสร็จและเข้าอยู่อาศัยแล้วกว่า 900 ครัวเรือนใน 13 โครงการ เริ่มต้นที่บ้าน สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

แม้จะสามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้ชาวชุมชนได้แล้วบางส่วน แต่ด้วยวิสัยทัศน์ของคณะกรรมการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ ที่ต้องการให้ชาวชุมแพทุกคนมีบ้านอยู่ จากประสบการณ์ ทำให้ คณะกรรมการเชื่อมั่นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวบ้านจะต้องพึ่งพาตนเอง ด้านการเงินให้มากที่สุด “เพราะเงินที่รัฐบาลหรือหน่วยงานให้มา ย่อมมีวันหมด แต่เงินออมของชาวบ้านแม้จะไม่ก็บาทแต่มีความหมายมาก เพราะเป็นการสร้างทุนจากภายใน ซึ่งชาวบ้าน ต้องสร้างทุกวันและต่อเนื่อง เพื่อให้มีทุนภายในที่เข้มแข็ง” จึงนำมาสู่การจัดตั้งกองทุนพัฒนาที่อยู่อาศัยเมืองชุมแพ ในปี 2552 เพื่อเป็นเครื่องมือของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ที่อยู่อาศัย เงินกองทุนนี้มาจากการออมของสมาชิก ซึ่งจัดสรร เข้ากองทุนทุกเดือน รวมทั้ง เงินสมทบจากมูลนิธิศูนย์ศึกษา ที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย (ACHR) จำนวนหนึ่งล้านบาท และงบอุดหนุนจากพอช. ณ ปี 2558 กองทุนมีเงิน หมุนเวียนกว่า 6 ล้านบาท สำหรับชาวชุมแพ การออมและกองทุน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญทั้งระดับครัวเรือนชุมชนและเมือง

A cartoon illustration of a woman wearing a yellow hat, an orange long-sleeved shirt, red pants, and blue boots. She is holding a shovel and appears to be digging in the ground. The background is a simple yellow and orange gradient.

แนวคิดเรื่องนารวมเกิดจากความต้องการ“อยากจะมีพื้นที่ทำอาหาร ไว้ให้คนในชุมชนและลูกหลานในอนาคต” และการมองการณ์ไกลของชาวชุมชนเกี่ยวกับปัญหาที่ดิน เมื่อมีที่ดินใกล้ชุมชนประกาศขาย สมาชิกใน โครงการจึงระดมเงินกันซื้อที่ดินแปลงดังกล่าวจำนวน 38 ไร่ ราคา 2.6 ล้านบาท โดยขอใช้เงินเชื่อจากพอช.ในการบริหารจัดการนารวม มีคณะกรรมการบริหารนาจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นสมาชิกที่ทำนา โดยมีผู้ถือหุ้นจากชุมชนในแก้โครงการ รวม 150 หุ้นละ 150 บาท แต่จะเดือนจิมเงินหุ้นเข้ากองทุนรวม 22,500 บาท ปัจจุบันที่นา 38 ไร่เป็นของพี่น้องเมืองชุมแพแล้ว “เราจ่ายหนี้ค่านาหมดแล้ว แลคนที่นายังราคาสูงขึ้นเป็น 38 ล้านบาท เรามีที่นาไว้ปลูกข้าวกินเอง ซึ่งทั้งปลอดภัยและมั่นคง” ในอนาคตชาวชุมชนหารือกันเรื่องการมีโรงสีข้าวของตัวเอง และให้สมาชิกกู้เงินกองทุนทำอาชีพเสริม เช่น เพาะเห็ด ปลูกผักซึ่งมีผู้ได้รับประโยชน์แล้ว 246 ราย และยังมีโรงผลิตน้ำดื่มของชุมชนที่ส่งขายทั่วเมืองชุมแพและใกล้เคียง

- 6